

Alternativní přístupy v pedagogice

Ing. Jana Němcová

Školská reforma Marie Terezie

- * **6. prosince 1774 – Marie Terezie vydala Všeobecný školní řád, který vedl k zavedení povinné školní docházky**
- * Hromadná výuka pro děti 6-12 let
- * Triviální školy (podle 3 základních výukových předmětů – tzv. trivia: čtení, psaní a počtů, které měly být doplněny ještě náboženstvím a na venkově i **základy hospodaření, ve městech pak dovednostmi potřebnými pro průmysl a řemesla**)

Školská reforma Marie Terezie

- * opat augustiniánského kláštera v Zahani Ignác Felbiger (1744-1788)
- * Felbigerova Methodní kniha- poznamenaná myšlenkami J.A. Komenského (v přísně katolické habsburské monarchii byl ještě za nepřijatelného protestanského emigranta)
- * Velice podrobný návod pro učitele, jak učit (od nejjednoduššího ke složitějšímu, jak správně pokládat otázky..)

Školská reforma Marie Terezie

školní docházka dnes

Alternativní = jiný

- * - tento výraz vznikl v **60. letech**: hippie, květinové děti – odmítnutí konzumu => *alternativní způsob života* – staví se proti společnosti, vadí jim, že lidé vše dostávají už hotové (jídlo, reklama, i názory)
- * - tito lidé měli děti a nechtěli je dát do normální školy (zde by je naučili těm samým hodnotám a způsobu života, od kterého se jejich rodiče odvrátili) => učili je sami, doma nebo tzv. protistátních školách (neuznané, svobodné, alternativní)

Tradiční přístup k výuce a aktivitě dětí

- * dítě nejdřív musíme „svázat“, srovnat ho do latě -> pak ho teprve můžeme vyučovat

Alternativní přístup

- * aktivita dítěte není proti výuce: naopak - využití aktivity dítěte při výuce se jeví jako velmi pozitivní - ne ruce za zády, ale dát do nich pomůcky.

Alternativní školy u nás

- * Vznikaly až v 90 letech
- * Nemohly se lišit úplně, nastaveny standardy
- * Lišili se např.
 - * v metodách výuky
 - * v přístupech učitel- žák
 - * ve způsobu hodnocení

Alternativní směry

- * Pedagogika Marie Montessori
- * Waldorfská pedagogika
- * Dalton

Marie Montessori

- První žena promovaná doktorkou medicíny v Itálii (filosofie, psychologie)
- Pracovala na psychiatrické klinice s postiženými dětmi
- Vytvářela materiál a pomůcky, zaměstnávala děti praktickými činnostmi
- Její práce vycházela z praxe

Pedagogika Marie Montessori

- * **Pomoz mi, abych to dokázal sám**
- * Tato prosba, s níž se malé dítě obrátilo na Marii Montessori, se stala hlavním krédem její pedagogiky. Úkolem dospělých je to, aby dítě vlastními silami a svým tempem získávalo nové vědomosti a dovednosti, vrůstalo do světa, který ho obklopuje.
- * Ruka je nástrojem ducha. Práce rukou je základem pro pochopení věcí, jevů, rozvoj myšlení a řeči.
- * Dospěla k překvapivému zjištění – dítě se naučí chodit, mluvit, manipulovat s předměty skrze svou vlastní tvořivost – nikoli proto, že ho to dospělí učí.

Waldorfská škola

- * zakladatel Robert Steiner (anthroposofie - vývoj. psychologie)
- * Základní škola (1-9. tř.- 1 učitel)
- * výuka vedena v *epochách* = bloková výuka (1-2 měsíce se učil jeden předmět), sešit epochy (+ a -)
- * na **základě poznatků o vývoji člověka** zavádí poznatky a vědomosti vhodně a přiměřeným způsobem (Jirka-fotosyntéza)
- * **každý žák najde alespoň jednu oblast, v níž je dobrý** (stejný důraz je kladen na tradiční předměty i na výuku základů řemesel a uměleckou výchovu) (Natálka- veterina)

Každý je génius.

**Ale pokud budete posuzovat rybu
podle její schopnosti vylézt na strom,
bude celý svůj život žít s vědomím,
že je neschopná.**

*** Albert Einstein**

Waldorfská pedagogika

- * **Slovní hodnocení žáků** - ve vztahu ke schopnosti dítěte a ne ke schopnostem ostatních dětí (stejně významné intelektuální, umělecké i řemeslné a sociální dovednosti)
- * vysoce cení a rozvíjí **spolupráci** (nikoli soutěž) mezi dětmi
- * **žáci se vzdělávají navzájem**
- * úzká spolupráce s rodiči (neformální)
- * Encyklopedické znalosti jsou dětem zprostředkovány pomocí rytmu a her, v nichž je látka pevně zažita (evoluce: líhnutí mravenců, kolečko, vývoj motýla- běhačka, opakování v kruhu)

Daltonská škola

- * původně Dětská univerzitní škola je soukromou školou v New Yorku připravující ke studiu na univerzitě
- * Helen Parkhurstová – Daltonský plán
- * 3 principy:
 - ✓ volnost – učit se zacházet se svobodou, získat odpovědnost
 - ✓ samostatnost – učit se samostatně pracovat
 - ✓ spolupráce – učit se pracovat v kolektivu
=> učitel – funkce *koordinátora*

Daltonská škola

- * u nás – školy s daltonskými prvky
- * stanoveno minimum pro třídu jako základ, každý se pak dál rozvíjí podle sebe (nevýhoda – spoléhá se na aktivitu žáka, nesystematičnost)
- * dětské konference k různým tématům - zlepšování mluveného projevu
- * žáci **podepisují smlouvy**- měsíční plán zvládnutí učiva
- * hodnocení žáka – individuální - každé dítě si vede **graf vývoje** (Pet'a – Didaktis)

PROMĚNA FUNKCE ŠKOLY V 21. STOLETÍ

* původní fce školy:

- předávat informace
- připravovat na budoucnost (povolání)

PROMĚNA FUNKCE ŠKOLY V 21. STOLETÍ

* co by měla škola splňovat dnes:

- naučit děti orientovat se ve zdrojích informací
- vytvořit bezpečné prostředí pro vývoj
- rozvoj sociálních dovedností
- možnost vyzkoušet si širokou nabídku činností, aktivit, oblastí vzdělání (zjistit pro co má dítě vlohy, co ho baví => rozvíjet individualitu)
(Švýcarsko – praxe v konkrétních oborech)
- motivovat k celoživotnímu učení (chtít se učit)

Lipka - školské zařízení pro environmentální vzdělávání

- * 5 pracovišť
 - * **Rozmarýnek,**
 - * Kamenná,
 - * Lipová,
 - * Jezírko a
 - * Rychta v Krásensku
- * Vytvářet v dětech vztah k přírodě

Environmentální výchova

- * je součástí Rámcového vzdělávacího programu jako průřezové téma
- * vede k pochopení vztahů mezi člověkem a životním prostředím
- * k uvědomění si dopadu lidské činnosti na životní prostředí
- * k vnímavému a citlivému přístupu k přírodě
- * přispívá k utváření zdravého životního stylu
- * k vnímání estetických hodnot prostředí

Co nabízíme?

- * EVP – environmentální výukové programy
- * PEVP – pobyty
- * Kroužky
- * Víkendovky
- * Tábory
- * Akce pro veřejnost

K dispozici máme ekodům

Pro venkovní výuku máme vlastní permakulturní zahradu

nezbytnou součástí Rozmarýnku jsou i zvířata

Ukázky výukových programů na Lipce

Koloběh vody v přírodě aneb co je to za vodu, co pijeme?

- * Ukázky z EVP Ferda ve vodní říši a z PEVP Údolí včel
- * příběh
- * pohybovky (déšť, spojování potůčků, odpar z moře)
- * pokusy (znečištění, odpar, vodoměrky)
- * kostky (koloběh vody)
- * plátno

Koloběh vody v přírodě

Věděli jste, že pijeme vodu, kterou čůrali dinosauři?

Nedostatek pitné vody? V čem je problém?

Jak zadržet vodu v krajině?

NASÁKAVOST MATERIÁLU

JMÉNO: ANNA

DOBA VSAKOVÁNÍ:

lipka
PRACOVNÍČE ROZMARTNEK

MATERIÁL	HMOTNOST V GRAMECH PŘED NALITÍM	HMOTNOST V GRAMECH PO VYLITÍ	ROZDÍL	OBJEM NALITÉ VODY V ML	OBJEM VYLITÉ VODY V ML	ROZDÍL	POŘADÍ
HLÍNA	200	228	28	50	10	40	2
PÍSEK	200	230	30	100	25	75	1
JEHLIČÍ	200	300	100	100	50	50	3
MECH							
TRÁVA							
BETON	435	558	123	100	75	25	4

Narovnané vodní toky versus menandry

Hrozí nám povodně?

Cílem této aktivity je pochopení žáka, že

- * voda neustále koluje v přírodě od vzniku planety
- * ta čistá, pitná nikde nevzniká a ta špinavá neodtéká pryč, ale dříve či později se nám vrátí zpět do kohoutků
- * člověk svými zásahy do přírody ovlivňuje množství i kvalitu vody v krajině

Zásady efektivního učení

- * Každý člověk se rodí s chutí poznávat, objevovat a tvořit.
- * Pokud má k tomu dobré podmínky, tato chuť ho neopustí ani ve škole.
- * A nejsou k tomu potřeba odměny, ani tresty.

Zásady efektivního učení

1. Bezpečné prostředí
2. Smysluplnost
3. Přiměřený čas
4. Zapojení smyslů
5. Zapojení a využití emocí
6. Propojení s reálným světem
7. Respekt k individualitě
8. Kvalitní zpětná vazba
9. Spolupráce
10. Sebekontrola a sebehodnocení

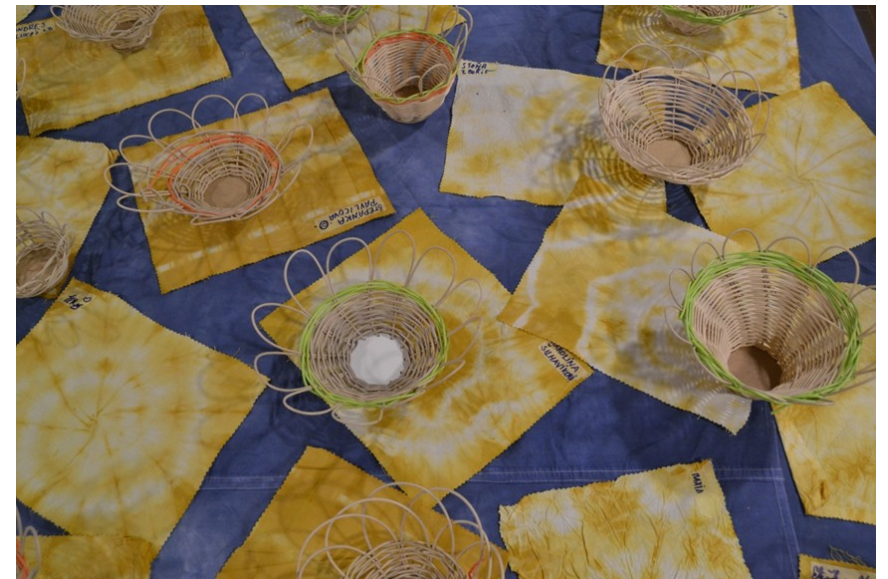
1. Bezpečné prostředí

- * Tahle podmínka je přímo biologická, tak totiž funguje náš mozek: pokud se cítí ohrožený, nedokáže se soustředit na nic jiného.
- * Efektivnímu učení tedy neprospívá stres, strach ze špatných známek, ani přehnané soutěžení.
- * Bezpečnost se nedá zajistit jinak, než vztahovými pravidly a na těch je nutné pracovat dlouhodobě.
- * Žáci zrcadlí chování učitelů

2. Smysluplnost

- * Pokud je kolem bezpečno, pak se mozek zabývá tím, co mu dává smysl.
- * Dítě by tedy vždy mělo chápat, jaký smysl má probíraná látka a jak ji může uplatnit v praktickém životě.
- * Smysluplnost je motorem toho, co sami chceme dělat.

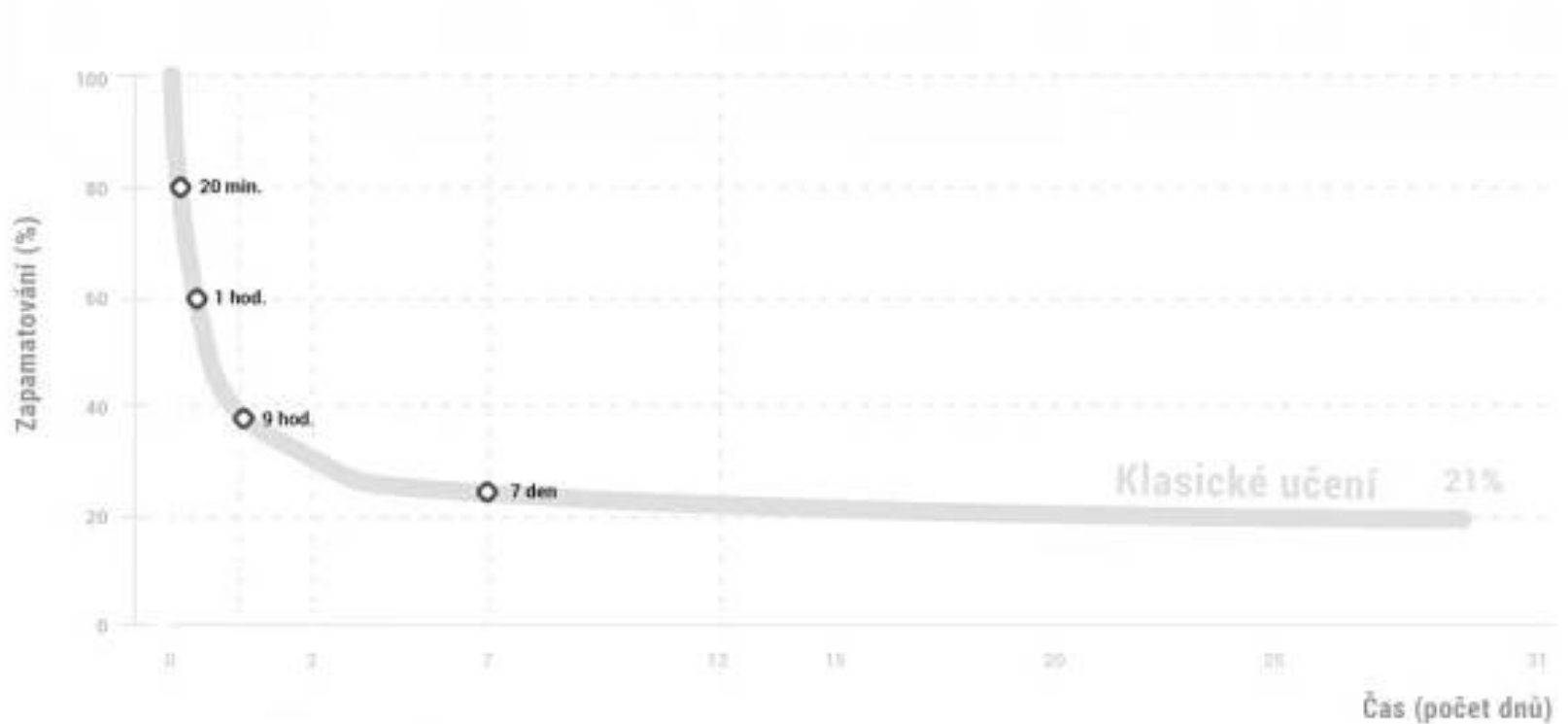
3. Přiměřený čas

- * Učení jde nejlíp, když je **vnitřně motivováno**, neboli: když dítě samo chce
- * Pomáhá tedy, když si žák může zvolit, kdy se bude čemu věnovat.
- * A když už s něčím začne, má možnost u toho zůstat tak dlouho, dokud ho to baví (a ne například do zazvonění zvonku).

4. Zapojení smyslů

- * Čím víc smyslů se do učení zapojí, tím líp se vše zapíše do mozku. Objevovat, zkoumat, tvořit, zapojit ruce a fantazii – to vše funguje líp než jen poslouchat výklad učitele.

Ebbinghausova křivka zapomínání

Learning Pyramid

Average Retention Rate

**Traditional
Passive**

Active

Lecture

Reading

Audio-Visual

Demonstration

Discussion Group

Practice by Doing

Teach Others/Immediate Use

5%

10%

20%

30%

50%

75%

90%

Source: National Training Laboratories, Bethel, Maine

Čarovné býlí

- * Test, co víme o bylinkách
- * Najdi po čichu stejnou bylinku
- * Sestavení obrázků bylin (puzzle)
- * Ochutnávka
- * Návštěva bylinkové spirály
- * Přiřazování účinků bylinám, fixace běhací hrou
- * Výroba vlastní měsíčkové masti

5. Zapojení a využití emocí

- * Děti si vše daleko lépe zapamatují, když to prožijí a když mají s učením spojené zážitky a pozitivní emoce.
- * Sukcese (scénka a simulační hra)

6. Propojení s reálným světem

- * Souvisí se zmíněným požadavkem na smysluplnost – je fajn, když výuka vychází ze životních situací a naopak: když děti mají možnost nabyté poznatky vyzkoušet v praxi.
- * Pomáhá také, když učitel umí využít pro motivaci dětí to, co je zajímavá a čím se zabývají mimo školu.

Potravní řetězec

Ukázka z EVP Ferda v přírodě – Stopy v lese

- * Poznej jaké zvíře stopuješ
- * Hra na spisovatele - napiš příběh pomocí stop a převyprávěj

7. Respekt k individualitě

- * Každý žák má jiné zájmy, dovednosti a omezení.
- * Lehké úkoly děti nebaví a ty příliš složité mají tendenci vzdát.
- * Dobrý učitel přistupuje k dětem individuálně, dává jim úkoly na míru, anebo je prostě nechá vybrat, jak se co naučí.

Kvalitní zpětná vazba

- * Dítě potřebuje vědět, v čem by se mohlo zlepšit, ale nepotřebuje být srovnáváno se spolužáky.
- * Potřebuje zažít pocit úspěchu, ale nepotřebuje být za to, co dělá, odměňováno – hrozí, že příště bude pracovat kvůli odměně a ne kvůli činnosti samé.
- * Vždy hodnotíme činnost, výsledek práce, ne žáka

Přes výuku dětí lze
jednoduše informovat i
dospělé

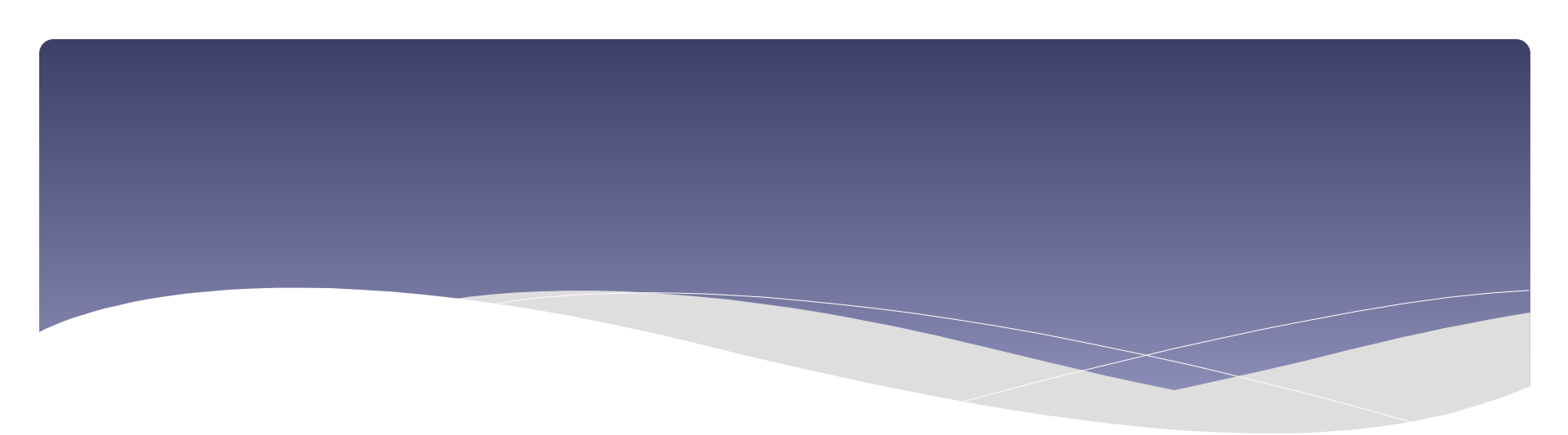
Spolupráce

- * Co může být o samotě nuda, stává se zábavou, když na tom můžu s někým spolupracovat (piktogramy)

Sebekontrola a sebehodnocení

- * Tou nejefektivnější věcí pro učení jsou chyby.

-
- * My jsme byli za chyby trestaní, nám byly chyby vytýkané, udělat chybu bylo špatně, ostuda, něco, co by tak být nemělo. Přitom je to přesně obráceně.
(matematický příklad, v nové práci...)
 - * Aby nebyly vnímány negativně a nepřinášely frustraci, je nejlepší, když je žák objeví sám.

JSEM
DŮLEŽITÁ

POMÁHÁM
TI DĚLAT
POKROKY

PATRÍM
K
UČENÍ

NEBOJ
SE MĚ

JSEM
SYMPATICKA

POSOUVÁM
TĚ DÁL

NAJDI
MĚ

„Největší chyba, kterou v životě můžete udělat, je mít pořád strach, že nějakou uděláte.“

ELBERT HUBBARD

Děkuji za pozornost